

Examen VWO
2021

tijdvak 2
woensdag 16 juni
9.00 - 12.00 uur

Latijnse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 24 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 1 **Posteaquam victoria constituta est**

- 2p 1 a Noteer de benamingen van de twee politieke groeperingen die tegen elkaar gevochten hadden. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b Citeer uit het vervolg (t/m regel 5 **accideret**) het Latijnse woord waarmee de overwinnaars worden aangeduid.

Regel 13 **hanc pugnam**

- 1p 2 Wat wordt met dit tekstelement in deze context concreet bedoeld?

Regel 6-14 **Erant** t/m **superavit**

Met de onderstaande vijf woorden duidt Cicero twee verschillende personen aan:

alterum (het eerste **alterum** in regel 7); **alteri** (regel 10); **alter** (regel 11); **se** (regel 12); **tiro** (regel 13).

- 2p 3 Noteer van deze vijf woorden de woorden waarmee T. Roscius Magnus aangeduid wordt.

Regel 14-18 **Nam** t/m **Sex. Roscius**

- 1p 4 Beschrijf een van de manieren waarop Cicero door de opbouw van deze zin de dramatiek van de beschreven gebeurtenissen benadrukt. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 25 woorden.

Regel 18-19 **Spero** t/m **pertineat**

In deze regels past Cicero hetzelfde stilistisch middel toe als in regel 9 (**Neque** t/m **metuebat**).

- 1p 5 Noteer de naam van dit stilistisch middel.

Regel 14-20 **Nam** t/m **iudicatote**

De omstandigheid dat Sex. Roscius senior in Rome verbleef, maar zijn zoon in Ameria, was voor de aanklagers aanleiding om te beweren dat er een conflict was tussen vader en zoon.

- 1p 6 Citeer uit de regels 14-20 (**Nam** t/m **iudicatote**) het Latijnse tekstelement waarmee Cicero aangeeft dat deze omstandigheid juist niet het gevolg van een conflict was.

Regel 23 **cum**

- 1p 7 Dit woord kan hier het best worden weergegeven als
- A doordat.
  - B hoewel.
  - C nadat.
  - D omdat.

Regel 30-31 Tiberim tangunt

Dit vormt een verklaring van een woord uit het voorafgaande (vanaf regel 28 **Quadriduo**).

1p **8** Citeer het desbetreffende Latijnse woord.

Regel 31 inopia et solitudo

- 2p **9**
- a** Beschrijf in eigen woorden wat de spreker volgens Cicero met deze woorden wilde suggereren. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 35 **coitur**).
  - b** Beschrijf in eigen woorden het effect dat Cicero zelf met deze woorden wil bereiken bij zijn toehoorders.

Regel 31-35 demonstrant t/m coitur

1p **10** Citeer uit deze regels het Latijnse tekstelement dat het stilistisch middel tricolon vormt.

Regel 37-38 nomen refertur in tabulas Sex. Rosci

Cicero meent dat het volkomen onlogisch is dat dit gebeurd is. Hij heeft voor deze mening twee argumenten.

- 2p **11**
- a** Beschrijf in eigen woorden het argument dat op te maken is uit het voorafgaande (vanaf regel 35 **Cum**).
  - b** Beschrijf in eigen woorden het argument dat op te maken is uit het vervolg (t/m regel 41 **facit**).

Regel 41-42 Haec t/m esse

- 2p **12**
- a** Leg uit dat het voor Cicero zelf nuttig is dit te beweren. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
  - b** Verdedig de stelling dat deze woorden niet erg geloofwaardig zijn door een eerdere opmerking van Cicero. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf regel 28 **Quadriduo**).

Regel 35-42 Cum t/m scio

In deze regels komen persoonsvormen in verschillende werkwoordstijden voor.

2p **13** Citeer van deze persoonsvormen de twee praesensvormen die niet als praesens historicum opgevat kunnen worden. Laat **dicit** (regel 41) buiten beschouwing.

Tekst 2

Regel 8-14 **Video** t/m **accesserit**

Cicero gebruikt in deze regels een retorische techniek die het voor hem mogelijk maakt de zaken voor zijn tegenstander nadelig voor te stellen.

- 2p 14 a Beschrijf deze techniek.
b Leg uit dat deze techniek het voor hem mogelijk maakt de zaken voor zijn tegenstander nadelig voor te stellen.

Regel 16 **id quod commemoravit Erucius**

- 2p 15 a Leg uit dat deze toevoeging Cicero's betoog sterker maakt. Ga in je antwoord in op de rol van Erucius in het proces.
b Citeer uit de regels 24-28 (**Respondebo** t/m **crimine**) het Latijnse tekstelement dat dezelfde functie heeft in Cicero's betoog als **id quod commemoravit Erucius** (regel 16).

Regel 19 **nostra pecunia**

Door het woord **nostra** te gebruiken vereenzelvigd Cicero zich met zijn cliënt.

- 2p 16 Citeer uit de regels 24-28 (**Respondebo** t/m **crimine**) de vier Latijnse werkwoordsvormen waarmee Cicero hetzelfde effect bereikt.

Regel 25 **sectorem**

In de regels 17-23 (**Opinor** t/m **conferetur**) heeft Cicero de activiteit van dergelijke personen in twee verschillende bewoordingen beschreven.

- 2p 17 Citeer uit de regels 17-23 (**Opinor** t/m **conferetur**) de twee desbetreffende Latijnse tekstelementen.

Regel 23-28 **Dices** t/m **crimine**

Cicero zegt in deze regels dat zijn tegenstander op drie punten toegeeft wat Cicero over hem beweert.

- 2p 18 Noteer in eigen woorden deze drie punten.

Regel 27-28 **At** t/m **crimine**

Uit deze woorden is een a-fortiori-redenering op te maken.

- 1p 19 Noteer in eigen woorden deze a-fortiori-redenering.

Regel 34-35 **Videamus** t/m **facta sunt**

- 1p 20 Beschrijf de inhoudelijke overeenkomst tussen deze woorden en een opmerking uit de regels 1-7 (**Erucius** t/m **neem**).

Regel 36-37 **Vereor** t/m **pepercerim**

- 1p 21 De strekking van deze zin wordt het best weergegeven door:
- A Ik vrees dat ik je niet hard genoeg kan aanpakken, want ik weet zeker dat je een schurk bent.
  - B Je bent een schurk, maar ik wil niet dat het straks lijkt alsof ik je te hard heb aangepakt.
  - C Je bent misschien geen schurk en dus heb ik je waarschijnlijk veel te hard aangepakt.
  - D Om mijn cliënt succesvol te verdedigen moet ik je zo hard mogelijk aanpakken.

Regel 39-42 **Tene** t/m **accusatore**

In deze regels noemt Cicero het onderwerp waarover het proces volgens hem eigenlijk zou moeten gaan.

- 2p 22
- a Citeer uit deze regels het desbetreffende Latijnse tekstelement.
  - b Beschrijf in eigen woorden de tegenstelling die Cicero in deze regels aangeeft tussen de **ceteri socii** (regel 40) en T. Roscius Magnus.

Regel 46-49 **Quid** t/m **pertinebat**

- 2p 23
- a Noteer in eigen woorden wat concreet het onderwerp is van **pertinebat** (regel 49).
  - b Noteer een inhoudelijk argument voor de bewering dat de woorden **ad te minime omnium** (regel 48) terecht gebruikt zijn door Cicero. Baseer je antwoord op een gegeven uit de regels 6-9 van tekst 1 (**Erant** t/m **metuebat**).

Regel 50-56 **An** t/m **nuntiaret**

In deze regels bestrijdt Cicero een mogelijk tegenargument.

- 2p 24
- a Beschrijf in eigen woorden dit tegenargument.
  - b Beschrijf in eigen woorden de redenering die Cicero in deze regels gebruikt om dit tegenargument te bestrijden.

Tekst 3

- 38p Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 3.
Vertaal de regels 1 t/m 13 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.